

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Трансакційні витрати

Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс “Трансакційні витрати” вводиться до навчального плану у зв’язку із важливою роллю, яку грають трансакційні витрати у економічному розвитку, та зростанням значення трансакційних витрат в умовах ринкової трансформації, а також неможливістю повноцінного аналізу трансакційних витрат у рамках існуючого курсу “Інституційна економіка”, який до того ж передбачено викладати тільки для майбутніх магістрів. Вивчення бакалаврами курсу “Трансакційні витрати” таким чином закладає підґрунтя подальшого поглибленого вивчення сучасних напрямів економічної теорії.

Мета: формування системи знань про типи та види трансакційних витрат, атрибути та чинники їх виникнення, впливу на ринкову рівновагу, ефективність, досконалість ринку, співвідношення з іншими видами витрат експлуатації економічної системи – трансфертними, інтеракційними, інституційними, про розподіл трансакційних витрат поміж економічними суб’єктами, трансакційний капітал та трансакційний сектор економіки.

Завдання: вивчення сутності трансакційних витрат та основних напрямків їх скорочення; набуття вмінь аналізувати особливості трансакційних витрат в умовах трансформаційної економіки та приймати адекватні рішення.

Предмет: Закономірності формування трансакційних витрат, тенденції змін їх величини.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: сутність та види витрат експлуатації економічної системи та трансакційних витрат, роль трансакційних витрат у економіці, її позитивну та негативну складові, значення трансакційного сектору у економічному розвитку держави.

вміти: провести аналіз рівня трансакційних витрат в економіці та розкрити чинники їх зростання, запропонувати заходи зниження трансакційних витрат у конкретній економічній ситуації.

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Сутність трансакційних витрат та структура трансакційного сектору економіки

Тема 1. Сутність трансакційних витрат.

Теорія трансакційних витрат: зміст, призначення, мета розвитку, завдання учбової дисципліни.

Визначення трансакційних витрат. Величина трансакційних витрат. Атрибути трансакційних витрат, що визначають їх величину.

Тема 2. Типи трансакційних витрат.

Класифікація трансакційних витрат відносно трансакцій. Трансакційні затрати та витрати.

Трансакційні екстерналії та інтерналії.

Асиметрична інформація як чинник трансакційних витрат.

Спільні риси та відмінності трансформаційних та трансакційних витрат.

Тема 3. Види трансакційних витрат та затрат.

Сутність трансакційних витрат та їх види. Витрати непередбачений подій, витрати непередбачених дій контрактів.

Сутність трансакційних затрат та їх види. Причина існування фірми. Економія на трансакційних витратах завдяки існуванню фірми.

Тема 4. Трансакційні витрати і ринкова рівновага.

Попит, пропозиція, трансакційні витрати. Розподіл тягаря трансакційних витрат. Трансакційні витрати та ринкові структури. Трансакційні витрати в умовах досконалої конкуренції та монополії. Трансакційні витрати у динамічних моделях попиту та пропозиції. Трансакційні витрати та інфляція.

Тема 5. Інформаційні витрати і досконалий вибір.

Інформаційні витрати сучасного ринкового виробництва в умовах ринкової трансформації. Витрати навчання. Повна інформація та досконалий ринок. Трансакційна ефективність ринку.

Тема 6. Трансакційний сектор економіки.

Структура трансакційного сектору. Структура трансакційного сектору. Величина трансакційного сектору у системі національних рахунків.

Модуль 2. Трансакційні витрати у системі витрат експлуатації економічної системи.

Тема 7. Трансакційні та інтеракційні витрати.

Трансакційні витрати як чинник існування фірми. Еволюція поглядів Р.Коуза на трансакційні витрати. Сутність інтеракційних витрат. Вибір між трансакційними та інтеракційними витратами та оптимізація їх загальної величини.

Тема 8. Трансакційні та трансфертні витрати.

Трансакційні витрати функціонування товару як приватного. Трансфертні витрати функціонування товарі як суспільного. Трансфертні витрати та Парето-ефективність. Порівняння двох способів забезпечення товарами шляхом графічного аналізу.

Тема 9. Витрати інституційних трансакцій.

Категорія інституційних трансакцій, їх відмінність від товарних трансакцій. Інституційні фрирайдери. Креативні та репродуктивні інституційні трансакції. Витрати інституційних трансакцій в умовах ринкової трансформації: інститути та інституції.

Тема 10. Витрати підтримки інституційних норм.

Необхідність підтримки інституційних норм. Особливості підтримки інституційних норм в умовах перехідного до ринку періоду. Соціологічні дослідження трансакційних витрат. Бюрократичні послуги та бюрократична рента. Економія на трансакційних витратах внаслідок існування інститутів.

Тема 11. Трансакційний капітал.

Структура нематеріального капіталу. Роль трансакційного капіталу. Вплив трансакційного капіталу на трансформаційні процеси. Трансакційний капітал та “нова економіка”.

Тема 12. Національний гудвіл.

Визначення гудвілу. Гудвіл фірми та національний гудвіл. Показники абсолютного, відносного та питомого гудвілу. Застосування графічного аналізу для дослідження гудвілу.

Рекомендована література

Базова

1. Капелюшников Р. Экономическая теория прав собственности. – М., 1990.
2. Шаститко А. Неинституциональная экономическая теория. – М.: ТЕИС, 1998. – 424 с.
3. Олейник А.Н. Институциональная экономика. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 416 с.
4. Шаститко А.Е. Внешние эффекты и трансакционные издержки. – М.: ТЕИС, 1997. – 48 с.
5. Ходжсон Дж. Что такое институты // Вопросы экономики. – 2007. – № 8. –

С. 28-48.

6. Архиреев С. И., Зинченко Я. В. Трансакционные издержки институционализации фондового рынка. – Х.: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2005. – 248 с.

7. Фактор трансакционных издержек в теории и практике российских реформ: по материалам одноименного Круглого стола / Под ред. В.Л. Тамбовцева – М.: Экономический факультет, ТЕИС, 1998.

8. Кузьминов Я. И. Курс институциональной экономики: институты, сети, трансакционные издержки, контракты: Учеб. пособие / Я. И. Кузьминов, К. А. Бендукидзе, М. М. Юдкевич. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. – 442 с.

9. Шаститко А. Е. Новая институциональная экономическая теория. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2002. – 591 с.

10. Данько М. С. Теоретико-методологічні визначення трансакційних витрат // Економічна теорія. – 2007. – № 1. – С. 36–46.

11. Авдашева С., Колбасова А., Кузьминов Я., Малахова С., Рогачев И., Яковлев А. Исследование трансакционных издержек и барьеров входа на рынки в российской экономике. Оценка возможностей интернализации трансакционных издержек и их вывода из сферы теневой экономики. М., 1998.

12. Ляско А. Доверие и трансакционные издержки // Вопросы экономики. – 2003. – №1. – с. 42–58.

13. Коропецкий И. Сектор трансакций в современной Украине // Экономика Украины. – 1997. – № 7. – С. 43-51.

14. Ляско А. Трансакционные издержки франчайзинговых и лицензионных контрактов // Вопросы экономики. – 2002. – № 9. – с. 64–80.

15. Радаев В.В. Формирование новых российских рынков: трансакционные издержки, формы контроля и деловая этика. – М.: Центр политических технологий, 1998. – 328 с.

16. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты: Пер. с англ. – М.: Дело, 2001. – 208 с.

17. Радаев В.В. Российский бизнес: структура трансакционных издержек // Общественные науки и современность. 1999. № 6.

18. Менар К. Экономика трансакционных издержек: от теоремы Коуза до эмпирических исследований // Институциональная экономика: Учебник / Под общ. ред. А. Олейника. – М.: ИНФРА-М, 2007. – С. 113-151.

19. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки: Пер. з англ. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

20. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма: Фирмы, рынки, «отношенческая» контрактация: Пер. с англ. – СПб.: Лениздат; CEV Press, 1996. – 702 с.

Допоміжна

21. Институциональная экономика: Учебник / Под общ. ред. А. Олейника. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 704 с.

22. Ефимов В. Предмет и метод интерпретативной институциональной экономики // Вопросы экономики. – 2007. – № 8. – С. 49-67.

23. Архиреев С.И. Трансакционные издержки и проблема общественных издержек // Вісник Харківського державного економічного університету. – № 3. – Харків, 2001. – С. 31-33.

24. Архиреев С.И. Трансакционная архитектура // Экономическая теория – 2004. – №1 – С.69-83.

25. Агапова И. И. Институциональная экономика: Учеб. пособие. – М.: Экономист, 2006. – 254 с.

26. Олейник А. Институциональная экономика. Теорема Коуза и трансакционные издержки // Вопросы экономики. – 1999. – № 5. – С. 139-158.

27. Бренделева Е. А. Неинституциональная теория. Учеб. пособие / Под ред.

М. Н. Чепурина. – М.: ТЕИС, 2003 . – 253 с.

28. Шаститко А. Трансакционные издержки // Вопросы экономики. – 1997. – № 7. – С. 65-76.

29. Олейник А. Н. Институциональная экономика: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 416 с.

30. Малахов С. Трансакционные издержки и макроэкономическое равновесие // Вопросы экономики. – 1998. – № 11. – С. 78-96.

31. Корнейчук Б.В. Институциональная экономика: учебное пособие для вузов / Б. В. Корнейчук. – М.: Гардарики, 2007. – 255 с.

32. Введение в институциональную экономику: Учеб. пособие / Под ред. Львова Д. С. – М.: Экономика, 2005. – 639 с.

33. Гайдай Т. В. Институтация как инструмент институционального экономического анализа // Экономическая теория. – 2006. – № 2. – С. 53–64.

34. Кокорев В. Институциональные преобразования в современной России: анализ динамики трансакционных издержек // Вопросы экономики. – 1996. – № 12. – С. 61-72.

35. Попов Е., Лесных В. Трансакционные издержки в переходной экономике // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 3. – С. 72–77.